

PRACE NAUKOWE

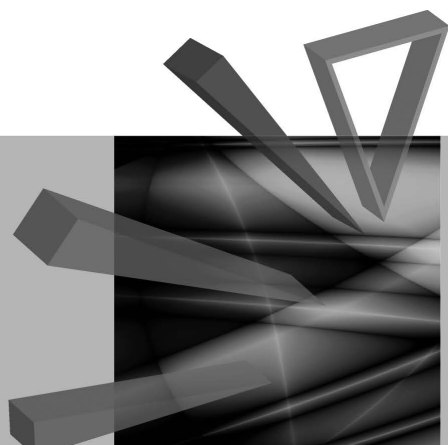
Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu

RESEARCH PAPERS

of Wrocław University of Economics

269

Dziś i jutro polityki spójności w Unii Europejskiej



Redaktorzy naukowi

Ewa Pancer-Cybulska

Ewa Szostak



Wydawnictwo Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu
Wrocław 2012

Recenzenci: Urszula Kalina-Prasznic, Marek Kozak, Barbara Kryk, Kazimierz Pająk,

Redaktor Wydawnictwa: Barbara Majewska

Redaktor techniczny: Barbara Łopusiewicz

Korektor: Marcin Orszulak

Łamanie: Comp-rajt

Projekt okładki: Beata Dębska

Publikacja jest dostępna w Internecie na stronach:

www.ibuk.pl, www.ebscohost.com,

The Central and Eastern European Online Library www.ceeol.com,

a także w adnotowanej bibliografii zagadnień ekonomicznych BazEkon

http://kangur.uek.krakow.pl/bazy_ae/bazekon/nowy/index.php

Informacje o naborze artykułów i zasadach recenzowania znajdują się

na stronie internetowej Wydawnictwa

www.wydawnictwo.ue.wroc.pl

Kopiowanie i powielanie w jakiegokolwiek formie

wymaga pisemnej zgody Wydawcy

© Copyright by Uniwersytet Ekonomiczny we Wrocławiu

Wrocław 2012

ISSN 1899-3192

ISBN 978-83-7695-282-6

Wersja pierwotna: publikacja drukowana

Druk: Drukarnia TOTEM

Spis treści

Wstęp	9
Tatyana Andreeva: Present taxation policy in Latvia	11
Iwo Augustyński: Wpływ globalnego kryzysu finansowego na strukturę zadłużenia europejskich korporacji	23
Krzysztof Biegun: Realizacja antycyklicznej funkcji polityki budżetowej w Polsce w kontekście przygotowań do członkostwa w strefie euro	34
Jan Borowiec: Wpływ kryzysu gospodarczego i finansowego na spójność gospodarczą i społeczną Unii Europejskiej	47
Jarosław Czaja: Ograniczenia wzrostu emisji obligacji korporacyjnych na obszarze Eurolandu	58
Mariusz Czupich, Aranka Ignasiak-Szulc: Wybrane aspekty wzrostu innowacyjności regionu w opinii mieszkańców województw kujawsko-pomorskiego i warmińsko-mazurskiego	70
Marek A. Dąbrowski: Źródła wahań realnych kursów walutowych na Litwie, Łotwie i w Polsce w kontekście kryzysu gospodarczego	82
Aneta Jarosz-Angowska: Struktura działalności gospodarczej a konkurencyjność regionu	97
Wojciech Kosiedowski, Maria Kola-Bezka, Saulius Stanaitis: Przedsiębiorczość w regionach wschodniego pogranicza UE. Wybrane wyniki międzynarodowego badania ankietowego	107
Ewa Małuszyńska: Problemy definiowania oraz szacowania wielkości delokalizacji	121
Adam Pawlewicz, Piotr Szamrowski: Perspektywy funkcjonowania osi LEADER w nowym okresie programowania 2014-2020	133
Marzena Piotrowska-Trybull, Aranka Ignasiak-Szulc: Rola jednostki wojskowej w rozwoju społeczno-gospodarczym gmin w świetle badań ankietowych	144
Mariusz Ratajczak: Zreformowana polityka spójności i jej związek z priorytetami odnowionej Strategii Lizbońskiej	158
Adam Roznoch: Podstawowe problemy polityki spójności w Unii Europejskiej po roku 2013	169
Monika Słupińska, Mariusz Wypych: Realizacja zasady partnerstwa na rzecz rozwoju kapitału ludzkiego na poziomie regionu	197
Artur Szmaciarski: Rola polityki spójności w realizacji strategii Europa 2020.....	212
Zhanna Tsaurkubule, Alevtina Vishnevskaya: Economic trends analysis of Latvia in EU cohesion policy conditions	223

Piotr Zapalowicz: Krytyka polityki spójności z punktu widzenia teorii monetaryzmu	231
Andrzej Żuk: Ukierunkowane terytorialnie zintegrowane podejście do rozwoju Unii Europejskiej w kontekście roli polityki spójności do 2020 r.	241

Summaries

Tatyana Andreeva: Aktualna polityka podatkowa Łotwy	22
Iwo Augustyński: The effects of the financial crisis on EU corporate debt structure	33
Krzysztof Biegun: The implementation of antycyclical fiscal policy in Poland in the context of preparations for membership in the euro area	46
Jan Borowiec: The impact of economic and financial crisis on economic and social cohesion of the European Union	57
Jarosław Czaja: Limitation of corporate bond issues increase in the Eurozone	69
Mariusz Czupich, Aranka Ignasiak-Szulc: Selected aspects of innovativeness improvement in the opinion of the inhabitants of Kujawsko-Pomorskie and Warmińsko-Mazurskie voivodeships	81
Marek A. Dąbrowski: Sources of fluctuations in real exchange rates in Lithuania, Latvia and Poland in the context of the global financial crisis	96
Aneta Jarosz-Angowska: Structure of economic activity and region competitiveness	106
Wojciech Kosiedowski, Maria Kola-Bezka, Saulius Stanaitis: Entrepreneurship in eastern borderlands of the European Union. Selected results of an international survey	120
Ewa Maluszyńska: Problems of defining and estimating the size of relocation	132
Adam Pawlewicz, Piotr Szamrowski: The perspectives of LEADER axis functioning in the new programming period 2014-2020	143
Marzena Piotrowska-Trybull, Aranka Ignasiak-Szulc: Role of military units in social and economic development of communes according to questionnaire research	157
Mariusz Ratajczak: The reformed cohesion policy and its relationship with the priorities of the renewed Lisbon Strategy	168
Adam Roznoch: Basic problems of cohesion policy in the European Union after 2013	196
Monika Słupińska, Mariusz Wypych: Implementation of the partnership principle within human capital development policies at the regional level	211
Artur Szmaciarski: The role of cohesion policy in the realization of Europe 2020 strategy	221

Zhanna Tsaarkubule, Alevtina Vishnevskaya: Analiza tendencji w gospodarce Łotwy w warunkach polityki spójności Unii Europejskiej	230
Piotr Zapalowicz: Criticism of the cohesion policy from the point of view of monetarism	240
Andrzej Żuk: Place based integrated approach to development of the European Union in the context of the role of the cohesion policy up to 2020	248

Mariusz Czupach, Aranka Ignasiak-Szulc

Uniwersytet Mikołaja Kopernika w Toruniu

WYBRANE ASPEKTY WZROSTU INNOWACYJNOŚCI REGIONU W OPINII MIESZKAŃCÓW WOJEWÓDZTW KUJAWSKO-POMORSKIEGO I WARMIŃSKO-MAZURSKIEGO*

Streszczenie: Innowacyjność regionu stanowi istotny czynnik rozwoju, sprzyjający poprawie efektywności funkcjonowania jego gospodarki i podniesieniu poziomu życia mieszkańców. Wyniki europejskich rankingów pokazują jednak, że polskie województwa charakteryzują się w większości najniższym poziomem innowacyjności wśród regionów UE. W artykule przedstawiono wyniki badania ankietowego przeprowadzonego wśród mieszkańców dwóch województw, dotyczącego m.in. rozumienia pojęcia innowacyjności, identyfikacji jej wpływu na procesy rozwojowe w regionie oraz określenia podmiotów i działań niezbędnych do dalszego jej wzrostu. Stanowi więc przyczynek do studiów nad podejściem pracowników przedsiębiorstw, urzędów publicznych i innych organizacji do wdrażania innowacji.

Słowa kluczowe: innowacyjność regionu, rozwój regionalny, badania ankietowe.

1. Wstęp

Innowacje oraz innowacyjność należą do istotnych czynników kształtujących rozwój gospodarczy. Oba pojęcia są rozumiane niejednoznacznie (m.in. ze względu na to, że wyróżnia się kilka poziomów analizy tych pojęć, np. poziom makro-, mezo- i mikroekonomiczny); nie wdając się szerzej w dyskusje terminologiczne¹, można

* Praca naukowa finansowana ze środków na naukę w latach 2010-2012 jako projekt badawczy nr NN114241838.

¹ Szerokie rozumienie pojęcia innowacji zaproponował P. Drucker, według którego „innowacja nie odnosi się tylko do nauki albo techniki, ale także do ewolucji związków ekonomiczno-społecznych dotyczących zachowania się ludzi występujących w różnych rolach, a więc producentów, konsumentów, naukowców, zwykłych obywateli itp.” (P. Drucker, *Innowacje i przedsiębiorczość. Praktyka i zasady*, PWE, Warszawa 1992, s. 42). Innowacje mogą więc być traktowane jako równoznaczne z osiągnięciem „sukcesu w produkcji, asymilacji i eksploatacji nowości w sferze ekonomicznej i społecznej równocześnie” (E. Okoń-Horodyńska, *Narodowy System Innowacji w Polsce*, Wyd.

uznać, że innowacyjność oznacza ogólnie zdolność do stałego poszukiwania, wdrażania i upowszechniania innowacji. Innowacyjność jest traktowana także jako atrybut systemu społeczno-gospodarczego wyrażający się w sprzyjaniu i wspieraniu innowacji². Chodzi tu o innowacje techniczne, organizacyjne oraz przede wszystkim społeczne w skali lokalnej i regionalnej. Sprzyjanie innowacjom powoduje nie tylko wzrost wartości dodanej, ale także przysparza wielu innych korzyści. Należy do nich m.in. wzrost dobrobytu społeczeństwa mierzony takimi wskaźnikami, jak: wzrost poziomu edukacji, długość życia, dostęp do kultury i sportu.

Pojęcie innowacyjności znajduje zastosowanie również w odniesieniu do regionu³. Innowacyjność regionu oznacza zespół wzajemnie powiązanych cech kształtujących zdolność regionalnego systemu społeczno-gospodarczego do zmian, w tym do reform i nowatorskich rozwiązań, które prowadzą do poprawy efektywności funkcjonowania gospodarki regionalnej i podniesienia poziomu życia miejscowej ludności⁴. Wyznaczenie poziomu innowacyjności regionu wiąże się z ustaleniem innowacyjności przedsiębiorstw zlokalizowanych w regionie, poziomu kapitału społecznego i ludzkiego, innowacyjności i przedsiębiorczości władz publicznych w regionie oraz potencjału badawczo-rozwojowego. Złożony charakter innowacyjności regionu wynika z faktu, że innowacja jest procesem, w który angażują się prócz przedsiębiorstw także różnorodne instytucje i organizacje (parki i inkubatory technologiczne, władze regionalne, instytucje otoczenia biznesu, banki i in.). Innowacje są efektem współdziałania tych wszystkich podmiotów i dlatego innowacyjność regionu jest

Uczelniane Akademii Ekonomicznej w Katowicach, Katowice 1998, s. 335-336). Charakterystyczną cechą takiego podejścia jest uznanie, że innowacje mogą być przydatne równocześnie jednostkom, przedsiębiorstwom i całemu społeczeństwu. Wynika stąd, że obejmują proces zmian w różnych dziedzinach działalności ludzkiej. Opracowywanie i wdrażanie innowacji jest ściśle związane z innowacyjnością, która oznacza „zespół cech, właściwości psychicznych człowieka lub grup ludzi wyrażających się pozytywnym nastawieniem do nowości, zdolnością przyswajania nowości lub nawet zdolnością ich tworzenia” (W. Pomykała (red.), *Encyklopedia biznesu*, t. I, Fundacja Innowacje, Warszawa 1995, s. 357). Innowacyjność lub proinnowacyjność oznacza więc rodzaj pewnej, pozytywnej postawy wobec innowacji. Postawa ta wyraża się w zdolności i skłonności do tworzenia nowych oraz doskonalenia istniejących produktów, nowych technologii i organizacji oraz systemów zarządzania i motywacji (por. S. Marciniak, *Innowacje i rozwój gospodarczy*, Ośrodek Nauk Społecznych Politechniki Warszawskiej, Warszawa 1997, s. 9).

² U. Płowiec, *Kształtowanie gospodarki i społeczeństwa odpowiadających cywilizacji wiedzy*, [w:] U. Płowiec (red.), *Innowacyjna Polska w Europie 2020. Szanse i zagrożenia trwałego wzrostu*, PWE, Warszawa 2010, s. 274.

³ Znajduje to szerokie odzwierciedlenie w licznych teoriach związanych z procesami rozwojowymi na płaszczyźnie regionalnej. Duże znaczenie procesów innowacyjnych podkreślają głównie teorie polaryzacji, które głoszą, że zróżnicowanie rozwoju jest powodowane przez kumulację działań innowacyjnych w najbardziej rozwiniętych regionach i sektorach.

⁴ J. Chądzyński, A. Nowakowska, Z. Przygodzki, *Region i jego rozwój w warunkach globalizacji*, Wyd. CeDeWu, Warszawa 2007, s. 142-144.

określana jako „zdolności całego układu społecznego, gospodarczego i instytucjonalnego do tworzenia, absorpcji i rozprzestrzeniania innowacji”⁵.

2. Przesłanki i cel badania

W europejskim rankingu innowacyjności Polska zajęła ostatnie miejsce w grupie „umiarkowanych innowatorów”⁶. Niższą innowacyjnością charakteryzowały się tylko cztery kraje z grupy tzw. „skromnych innowatorów”, a mianowicie: Łotwa, Bułgaria, Litwa i Rumunia. Innowacyjność Polski odbiega od osiągnięć uzyskiwanych przez większość krajów UE. Co gorsza, poprawa osiągnięć innowacyjnych odbywa się w przeciętnym tempie, a jedną z podstawowych słabości Polski jest niski poziom przedsiębiorczości i współpracy między MSP.

Należy także zauważyć, że znaczna część innowacyjności polskich przedsiębiorstw ma charakter imitacyjny, polegający na wykorzystywaniu rozwiązań opracowanych w innych krajach. Wyraża się to m.in. w zakupie elementów wyposażenia, maszyn i urządzeń oraz naśladownictwie sprawdzonych rozwiązań. Mało za to jest przykładów wdrażania polskiej myśli technologicznej czy organizacyjnej do sfery funkcjonowania przedsiębiorstw. Inny rodzaj słabości polskiego systemu innowacji to niski poziom wiedzy i świadomości społeczeństwa co do rzeczywistych korzyści płynących z zastosowania nowych rozwiązań. Przejawem tej postawy jest nikła aktywność władz regionalnych oraz samych przedsiębiorców i pracowników ukierunkowana na wdrażanie nowości.

Poziom innowacyjności Polski i jej regionów nie przyczynia się we właściwym stopniu do wspierania rozwoju gospodarczego i poprawy efektywności gospodarowania. Źródłem barier wzrostu innowacyjności należy po części upatrywać w kilkudziesięciu latach funkcjonowania mechanizmów gospodarki realnego socjalizmu, kiedy to działania innowacyjne związane z adaptacją nowych produktów i technologii były w głębokiej sprzeczności z logiką socjalistycznego modelu zarządzania gospodarką⁷. Jedną z kluczowych barier, pozostałą po tamtej epoce, jest bariera świadomościowo-kulturowa. Wiąże się ona z brakiem zaufania społecznego, posługiwaniem się stereotypami, brakiem świadomości i niską akceptacją społeczną innowacyjnych postaw⁸. Powoduje negatywne konsekwencje w postaci ni-

⁵ A. Olechnicka, *Innowacyjność polskich regionów*, [w:] G. Gorzelak (red.), *Polska regionalna i lokalna w świetle badań EUROREG-u*, Wyd. Naukowe Scholar, Warszawa 2007, s. 55.

⁶ *Innovation Union Scoreboard 2010. The innovation union's performance scoreboard for research and innovation*, Pro Inno Europe, Inno-Metrics, February 2012, <http://www.proinno-europe.eu/inno-metrics/page/innovation-union-scoreboard-2010> (28.03.2012).

⁷ K.B. Matusiak, J. Guliński (red.), *Rekomendacje zmian w polskim systemie transferu technologii i komercjalizacji wiedzy*, PARP, Warszawa 2010, s. 30.

⁸ Por. *ibidem*, s. 39-41.

kłego partnerstwa i słabo rozwiniętej wzajemnej współpracy między przedsiębiorcami oraz na linii nauka–gospodarka, a także braku wśród przedsiębiorców oraz naukowców wyraźnej motywacji do ponoszenia ryzyka związanego z komercjalizacją wyników badań.

Miejsce Polski w europejskim rankingu innowacyjności jest odzwierciedleniem między innymi sytuacji panującej pod tym względem w polskich regionach. Większość naszych województw reprezentowała najniższy stopień innowacyjności wśród regionów UE na poziomie NUTS 2. W najsłabszej grupie, tzw. „niskich innowatorów”, znalazło się 11 województw (w tym kujawsko-pomorskie i warmińsko-mazurskie), a tylko 5 zostało przyporządkowanych do grupy „średnioniskich innowatorów”⁹. Warto podkreślić, że wszystkie województwa odznaczały się najniższym z możliwych poziomów aktywności przedsiębiorstw, wyrażanej m.in. poprzez działalność innowacyjną, wydatki sektora prywatnego na B+R, poziom współpracy z innymi firmami czy liczbę zgłoszeń patentowych do Europejskiego Urzędu Patentowego¹⁰.

Powyższe uwagi, a także historycznie ukształtowane w społeczeństwie bariery mentalne w zakresie przedsiębiorczości i innowacyjności przemawiają za podjęciem badania w zakresie rozumienia przez społeczeństwo pojęcia innowacyjności, jej znaczenia oraz wpływu na procesy rozwojowe. Niniejszy artykuł zawiera wyniki badania ankietowego, którym objęto mieszkańców województw kujawsko-pomorskiego oraz warmińsko-mazurskiego. Ankieta dotyczyła m.in. rozumienia pojęcia innowacyjności, identyfikacji jej wpływu na procesy rozwojowe w regionie oraz określenia podmiotów i działań niezbędnych dla dalszego jej wzrostu. Regionalny charakter badania wynika stąd, że innowacja ma wymiar terytorialny i jest ściśle związana z określonym obszarem i występującymi tam podmiotami. Nastawienie i potencjał pracowników przedsiębiorstw, urzędów publicznych i innych organizacji są kluczowe przy wdrażaniu innowacji i generują tzw. zdolności absorpcyjne nowych rozwiązań.

⁹ Pozostałe wydzielone grupy to przeciętni, średniowysocy oraz wysocy innowatorzy. Zob. *Regional Innovation Scoreboard (RIS) 2009*, Pro Inno Europe, Inno-Metrics, December 2009, http://www.proinno-europe.eu/admin/uploaded_documents/RIS_2009-Regional_Innovation_Scoreboard.pdf (28.03.2012).

¹⁰ O niskiej aktywności innowacyjnej polskich przedsiębiorstw świadczy też fakt, że odsetek podmiotów gospodarczych ogółem, które wprowadziły innowację produktową lub procesową w latach 2006-2008, wyniósł 22%, natomiast tych, które wdrożyły innowację organizacyjną lub marketingową – 20%. Dla porównania udział innowacyjnych przedsiębiorstw w Niemczech wyniósł odpowiednio 72% i 73%. Na poziomie województw najwyższy odsetek innowacyjnych przedsiębiorstw funkcjonował w województwie mazowieckim (25% ogółu podmiotów w regionie), natomiast najniższy – w lubuskim (16%). W kujawsko-pomorskim odsetek ten wyniósł 21%, a w warmińsko-mazurskim – 18%. Zob. *Innowacyjność 2010*, PARP, Warszawa 2010, s. 12, 16, 33.

3. Wybrane wyniki badania ankietowego mieszkańców województwa kujawsko-pomorskiego i warmińsko-mazurskiego¹¹

Pierwszym krokiem do identyfikacji uwarunkowań wzrostu innowacyjności regionów było określenie rozumienia innowacyjności przez ankietowanych mieszkańców. Odpowiednie jej pojmowanie wpływa bowiem na charakter i tempo wprowadzanych zmian. Innowacyjność regionalna była rozumiana przez mieszkańców dwóch analizowanych województw na różne sposoby (zob. tab. 1).

Tabela 1. Interpretacja pojęcia innowacyjności przez mieszkańców regionu (w % ogółu odpowiedzi w danym województwie*)

Wyszczególnienie	Województwo	
	kujawsko-pomorskie	warmińsko-mazurskie
Innowacyjność w regionie to:		
Umiejętność tworzenia i adaptacji nowości w różnych sferach życia społeczności regionu	72,2	62,0
Modyfikowanie istniejących i/lub wprowadzanie do produkcji nowych produktów	40,7	51,5
Wprowadzanie nowych technologii	80,2	79,2
Zdolność do szybkiego i elastycznego reagowania na zmiany zachodzące w otoczeniu regionu	48,0	46,0
Umiejętność wykorzystania szans wynikających ze współpracy międzynarodowej (w tym międzyregionalnej)	33,8	35,0
Umiejętne wykorzystanie marketingu terytorialnego	18,7	26,3

* Respondenci mogli wskazać więcej niż jeden wariant odpowiedzi, dlatego procenty nie sumują się do 100.

Źródło: opracowanie własne na podstawie badań ankietowych.

Zdecydowana większość respondentów (po ok. 80% w obu regionach) utożsamiała innowacyjność z wprowadzaniem nowych technologii, a więc łączyła ją z aspektem gospodarczym. Jednakże drugą odpowiedzią pod względem liczby wskazań (72,2% w województwie kujawsko-pomorskim i 62% w warmińsko-ma-

¹¹ Przedstawione w niniejszym artykule wyniki badania ankietowego stanowią część projektu badawczego nr NN 114241838 realizowanego przez zespół pod kierownictwem prof. dra hab. W. Kosiedowskiego, skupiony wokół Katedry Integracji Europejskiej i Studiów Regionalnych UMK w Toruniu. Jego celem jest analiza innowacyjności i przedsiębiorczości jako czynników rozwoju regionalnego w Europie Środkowo-Wschodniej. Badanie ankietowe w polskich regionach przeprowadzono w 2011 r. W rezultacie otrzymano łącznie 724 wypełnione formularze (450 w województwie kujawsko-pomorskim i 274 w warmińsko-mazurskim). Z uwagi na fakt, że we wspomnianym projekcie innowacyjność jest traktowana jako funkcja przedsiębiorczości i że te dwa procesy są wzajemnie powiązane, w zestawieniach tabelarycznych nr 2 i 3 ujęte zostały łącznie.

zurskim) była „umiejętność tworzenia i adaptacji nowości w różnych sferach życia społeczności regionu”, co jest równoznaczne z pojmowaniem innowacyjności szeroko, także w zakresie absorbowania nowości w sferze administracji publicznej, edukacji, ochrony zdrowia. Co ciekawe, w tej kwestii respondenci wskazali na wieloaspektowy charakter innowacyjności, który jest zbliżony z dominującym wśród regionalistów poglądem, że innowacyjność regionu nie jest prostą sumą poziomu innowacyjności poszczególnych przedsiębiorstw, ale zależy także od innych aktorów regionalnych oraz czynników materialnych i niematerialnych. Innowacyjność regionu jest więc często określana jako innowacyjność wszystkich podmiotów wchodzących w skład systemu regionalnego. W kujawsko-pomorskim także trzeci pod względem wskazań wariant odpowiedzi (48%) nawiązuje do kompleksowego pojmowania innowacyjności jako „zdolności do szybkiego i elastycznego reagowania na zmiany zachodzące w otoczeniu regionu”. Natomiast w warmińsko-mazurskim nieco więcej respondentów (51,5%) wskazało na „modyfikowanie istniejących i/lub wprowadzanie do produkcji nowych produktów”.

Na uwagę zasługuje fakt, że tylko ok. 1/3 badanych utożsamiała innowacyjność z efektami współpracy międzynarodowej. Potwierdza to z jednej strony niską skłonność do dzielenia się własnymi osiągnięciami, a z drugiej chęć korzystania z tzw. najlepszych praktyk stosowanych w innych jednostkach terytorialnych, w szczególności za granicą. Jest to bariera, której źródła tkwią w poprzednim ustroju gospodarczym i która hamuje regionalną innowacyjność na wszystkich szczeblach: od przedsiębiorstw poprzez instytucje okołobiznesowe aż po władze samorządowe. Kolejnym niedocenianym potencjalnym źródłem poprawy innowacyjności w regionie jest marketing terytorialny. Tylko ok. 1/4 badanych z warmińsko-mazurskiego i 1/5 z kujawsko-pomorskiego traktowało wspomnianą aktywność jako element innowacyjności. Działalność promocyjna samorządów terytorialnych jest często stosowanym instrumentem do pozyskiwania kapitału krajowego i zagranicznego, związanym również z branżami wysokich technologii, uważanymi za najbardziej innowacyjne. Poza tym marketing terytorialny to także możliwość przyciągnięcia do określonego regionu odpowiedniego kapitału ludzkiego, który stanowi dziś podstawę wdrażanych zmian.

Wielu ciekawych wniosków dostarczyć może analiza odpowiedzi na pytanie o zależność pomiędzy innowacyjnością i przedsiębiorczością a rozwojem społeczno-gospodarczym regionu (tab. 2).

Mieszkańcy obu województw uznali w większości, że przedsiębiorczość i innowacyjność w znaczącym i bardzo znaczącym stopniu przyczyniają się do rozwoju społeczno-gospodarczego regionu. Jednakże w województwie kujawsko-pomorskim około 1/4 ankietowanych uznało, że wpływ ten jest niewielki, podczas gdy w warmińsko-mazurskim takich respondentów było ponad 40%. Uzasadnieniem tej różnicy może być fakt, że województwo warmińsko-mazurskie charakteryzuje się niezbyt silnie rozwiniętym środowiskiem gospodarczym, które zazwyczaj (por. również tab. 1) jest utożsamiane z nośnikiem innowacyjności.

Tabela 2. Identyfikacja zależności między przedsiębiorczością, innowacyjnością a rozwojem społeczno-gospodarczym regionu (w % ogółu odpowiedzi w danym województwie)

Wyszczególnienie	Województwo	
	kujawsko-pomorskie	warmińsko-mazurskie
W jakim stopniu przedsiębiorczość i innowacyjność przyczyniają się do rozwoju społeczno-gospodarczego regionu?		
W bardzo znaczącym	15,3	16,4
W znaczącym	56,0	40,1
W niewielkim	26,9	42,7
Nie mają znaczenia	0,7	0,8
Brak odpowiedzi	1,1	0,0

Źródło: opracowanie własne na podstawie badań ankietowych.

W literaturze przedmiotu podkreśla się, że innowacje w rozwoju regionalnym odgrywają tym ważniejszą rolę, im większa jest aktywność wszystkich uczestników procesu innowacyjnego. Do osiągnięcia sukcesu niezbędne są ich proinnowacyjne postawy oraz zdolność i chęć podmiotów gospodarki regionalnej do ciągłego poszukiwania i wykorzystania w praktyce wyników badań naukowych, nowych pomysłów, wynalazków, metod i technik w organizacji i zarządzaniu oraz doskonalenia i rozwijania infrastruktury oraz zasobów wiedzy¹². Z drugiej jednak strony, bardzo istotną rolę do odegrania mają regionalne władze samorządowe, które powinny odgrywać rolę moderatora w tym układzie. Regionalne władze stwarzają warunki do realizacji procesu innowacji. Są one odpowiedzialne m.in. za promowanie struktur badawczych, ich subsydiowanie, zakładanie parków technologicznych, tworzenie *spin-offs* (przedsiębiorstw odpryskowych), przyciąganie przemysłów wysokiej technologii do regionu. Z powyższymi poglądami zgadzali się mieszkańcy obu badanych województw, wskazując najczęściej na organy samorządu terytorialnego jako podmioty o bardzo istotnym wpływie na rozwój innowacyjności i przedsiębiorczości w regionie (zob. tab. 3). W województwie warmińsko-mazurskim relatywnie wysoko oceniona została także rola administracji rządowej.

W opinii respondentów bardzo istotną rolę powinny odgrywać także instytucje otoczenia biznesu. Są one organizacjami, które promują powstawanie nowych przedsiębiorstw oraz pomagają w rozwoju już istniejącym. Oferują m.in.: doradztwo technologiczne i patentowe, dostęp do baz danych o wynalazkach, patentach i technologiach, inwestorach, organizują konkursy i programy skierowane do potencjalnych przedsiębiorców, staże i praktyki dla studentów. Istotne znaczenie w rozwoju innowacyjności, według badanych mieszkańców, powinny mieć również szkoły wyższe. Wynika to zapewne m.in. z ewolucji misji, jaką realizują obecnie uczelnie¹³.

¹² J. Guliński, *Droga do regionalnych systemów innowacji*, [w:] G. Gromada, M. Matusiak, M. Nowak (red.), *Innowacje i przedsiębiorczość dla przyszłości*, SOIPP, Łódź 2006, s. 77-78.

¹³ Współcześnie uczelnie zmieniają swoje oblicze. Dzieje się tak pod wpływem wzrostu oczekiwań sfery gospodarczej. Dawniej dostarczały wiedzy i realizowały głównie badania podstawowe, mające pośredni związek z przemysłem. Z czasem zaczęły bardziej angażować się w różne projekty go-

Tabela 3. Znaczenie podmiotów wspierających rozwój przedsiębiorczości i innowacyjności w regionie (w % ogółu odpowiedzi w danym województwie*)

Wyszczególnienie	Województwo									
	kujawsko-pomorskie					warmińsko-mazurskie				
	0	1	2	3	4	0	1	2	3	4
Proszę ocenić znaczenie podmiotów, które powinny wspierać rozwój przedsiębiorczości i innowacyjności w regionie										
Organy administracji rządowej	4,2	13,6	33,3	27,1	21,6	3,6	9,9	23,0	30,3	33,2
Organy samorządu terytorialnego	1,8	5,3	16,4	34,7	41,6	1,5	4,7	16,8	29,9	47,1
Instytucje otoczenia biznesu (agencje rozwoju regionalnego, ośrodki wsparcia biznesu, parki technologiczne, inkubatory przedsiębiorczości itp.)	0,9	7,6	22,2	35,6	33,3	2,2	6,9	20,4	31,0	39,4
Szkoły wyższe, jednostki badawczo-rozwojowe itp.	1,6	7,6	27,6	40,0	25,6	2,6	13,1	25,5	36,5	22,3
Banki, instytucje kredytowe	3,6	13,1	31,8	35,8	15,8	3,3	11,7	25,9	35,8	23,4

* Respondenci zostali poproszeni o ocenę podmiotów w skali od 0 – podmiot nieistotny do 4 – podmiot bardzo istotny. Można było wskazać więcej niż jeden wariant odpowiedzi, dlatego procenty nie sumują się do 100.

Źródło: opracowanie własne na podstawie badań ankietowych.

Na szczególną uwagę w środowisku regionalnym zasługują także instytucje finansowe, których istotną i bardzo istotną rolę wskazało sporo ankietowanych w obu województwach. Ich znaczenie łączy się z tym, że podejmowanie działalności gospodarczej o innowacyjnym charakterze niesie z sobą duże ryzyko¹⁴ oraz – tradycyjnie – dla wielu przedsiębiorców barierą rozwoju jest utrudniony dostęp do

spodarcze w kooperacji z przedsiębiorstwami, jak badania czy szkolenia na zlecenie. Uniwersytety połączyły w ten sposób teoretyczny aspekt swej działalności z praktyką. Równocześnie ważnym punktem ich działalności stało się szerzenie idei przedsiębiorczości i innowacyjności w środowisku akademickim. Głównym celem tych działań jest wzrost świadomości w zakresie inicjowania i rozwijania własnych przedsięwzięć gospodarczych.

¹⁴ „Według różnych źródeł większość pomysłów na drodze do komercjalizacji jest porzucających na różnych etapach rozważań. Na podstawie ok. 3000 pomysłów powstaje tylko ok. 150 wniosków patentowych i tylko jeden sukces rynkowy. W niektórych dziedzinach ten stosunek jest jeszcze gorszy (np. w farmacji) [...]. Niski odsetek inwencji, idei, pomysłów, projektów racjonalizacyjnych, odkryć, wynalazków, które zostały poddane komercjalizacji, wynika z długiej i skomplikowanej procedury badania ekonomicznych i technicznych możliwości realizacji, wytworzenia prototypu i jego badania, testowania, usprawniania, konieczności wykonania badań marketingowych i przygotowania produkcji seryjnej. W trakcie tych działań zaangażowane zasoby finansowe przedsiębiorstwa są narażone na duże ryzyko”. Zob. E. Skawińska, R.I. Zalewski, *Klasy biznesowe w rozwoju konkurencyjności i innowacyjności regionów. Świat – Europa – Polska*, PWE, Warszawa 2009, s. 92.

kapitału. Brak środków finansowych jest także najczęstszą bolączką przedsiębiorców nastawionych na komercjalizację wynalazków i wprowadzenie nowych technologii. Wynika stąd, że kluczowe w tym zakresie staje się dostosowanie oferty instytucji finansowych do potrzeb przedsiębiorców. Pożądane są m.in. kredyty technologiczne czy dostęp do funduszy wysokiego ryzyka.

Odpowiadając na kolejne pytanie, respondenci dokonali wyboru najbardziej pożądanego działań wspierających rozwój innowacyjności w regionie (zob. tab. 4).

Tabela 4. Identyfikacja pożądanego działań na rzecz wzrostu innowacyjności w regionie (w % ogółu odpowiedzi w danym województwie*)

Wyszczególnienie	Województwo	
	kujawsko-pomorskie	warmińsko-mazurskie
Jakie działania wspierające rozwój innowacyjności w regionie są najbardziej pożądane przez lokalną społeczność?		
Uproszczenie procedur związanych z wprowadzaniem innowacji	12,7	10,7
Ulgi w podatkach lokalnych	13,3	9,4
Ulgi inwestycyjne dla przedsiębiorstw realizujących działania innowacyjne	54,0	44,7
Organizowanie specjalnych stref ekonomicznych	33,3	17,9
Rozwój instytucji otoczenia biznesu wspierających rozwój innowacyjności	47,3	34,0
Organizowanie powiązań między sferami nauki i praktyki	43,3	27,5
Inwestycje w infrastrukturę techniczną	11,3	8,6
Działania na rzecz pozyskiwania kapitału zagranicznego	8,4	5,3
Promocja regionu jako atrakcyjnego miejsca prowadzenia działalności innowacyjnej	25,6	28,3
Ułatwienia w ubieganiu się o środki finansowe z UE	37,6	33,4

* Respondenci mogli wskazać więcej niż jeden wariant odpowiedzi, dlatego procenty nie sumują się do 100.

Źródło: opracowanie własne na podstawie badań ankietowych.

Okazało się, że w obu analizowanych województwach za najważniejsze uznano ulgi inwestycyjne dla przedsiębiorstw realizujących działania innowacyjne oraz rozwój instytucji otoczenia biznesu, wspierających rozwój innowacyjności. Co ciekawe, wskazanie na ulgi inwestycyjne oznacza *de facto* postulat redukcji podatków pobieranych głównie na szczeblu centralnym. Ulgi w podatkach lokalnych nie były zbyt pożądanym instrumentem wspierania innowacyjności. Ważnym działaniem okazało się również organizowanie powiązań między sferami nauki i praktyki, co potwierdza wzrost świadomości społeczeństwa w zakresie znaczenia wiedzy, kapitału ludzkiego, społecznego oraz samej współpracy w procesach wdrażania nowych rozwiązań. Istotne w opinii respondentów były także ułatwienia w ubieganiu się o środki finansowe z UE (37,6% wskazań w woje-

wództwie kujawsko-pomorskim i 33,4% w warmińsko-mazurskim). Dotyczą one szczególnie instytucji regionalnych zajmujących się dyspozycją środków z funduszy UE, a więc urzędów marszałkowskich, które określają warunki korzystania z regionalnych programów operacyjnych.

W województwie kujawsko-pomorskim 1/3 respondentów wykazała, że dla rozwoju innowacyjności ważne jest organizowanie specjalnych stref ekonomicznych (w województwie warmińsko-mazurskim tylko 17,9% wskazań). Może to wynikać z dostrzeganego przez mieszkańców wpływu na gospodarkę oddziały pomorskiej strefy ekonomicznej w podtoruńskich Łysomicach, gdzie zlokalizowały swoje zakłady firmy z branży elektronicznej, m.in. Sharp, Orion i Sumika¹⁵.

Najmniej wskazań padło na działania na rzecz pozyskiwania kapitału zagranicznego (odpowiednio 8,4% w województwie kujawsko-pomorskim i 5,3% w warmińsko-mazurskim). Taka opinia mieszkańców mogła być podyktowana negatywnymi doświadczeniami związanymi z funkcjonowaniem przedsiębiorstw zagranicznych w regionach. Może to oznaczać, że w opinii respondentów rozwój innowacyjności powinien być wspierany głównie przez lokalne podmioty gospodarcze. Wiąże się to z generowaniem procesów rozwojowych w oparciu o czynniki endogeniczne, charakterystyczne dla rozwoju lokalnego. Największy nacisk powinien być więc położony na lokalną współpracę podmiotów zaangażowanych w komercjalizację wiedzy, w tym miejscowych przedsiębiorstw z uwzględnieniem kultury i tradycji specyficznej dla danego obszaru.

4. Podsumowanie i wnioski

Na podstawie badania przeprowadzonego w województwach kujawsko-pomorskim i warmińsko-mazurskim można sformułować kilka wniosków.

- Innowacyjność regionalna jest pojmowana przez mieszkańców obu regionów dość szeroko, co odzwierciedla dominujący w literaturze pogląd o wielopłaszczyznowym ujęciu innowacyjności, angażującym nie tylko sferę gospodarczą, lecz także inne podmioty funkcjonujące w regionach.
- Do niedocenionych aspektów innowacyjności należy współpraca międzynarodowa, w tym międzyregionalna (w literaturze często wskazywana jako kluczowa, m.in. w kontekście wykorzystania najlepszych praktyk czy doświadczeń innych podmiotów). Respondenci nie identyfikują też innowacyjności w regio-

¹⁵ Trzeba jednak pamiętać o zastrzeżeniach Komisji Europejskiej do stref ekonomicznych w Polsce, które poprzez oferowanie ulg i dopłat publicznych dla inwestorów naruszają warunki polityki konkurencji w UE. Z tego względu będą one redukowane. Stąd też problemem, jaki powstaje przed władzami na szczeblu centralnym i regionalnym, jest przeciwdziałanie delokalizacji przedsiębiorstw strefowych wówczas, gdy system ulg zostanie już wycofany.

nie z marketingiem terytorialnym, określanym często jako istotny instrument przyciągania inwestorów, w tym również z branż wysokoinnowacyjnych.

- Większość respondentów wykazuje dużą świadomość wpływu, jaki innowacyjność wywiera na rozwój społeczno-gospodarczy regionu, jednak w województwie warmińsko-mazurskim spora część ankietowanych uznaje ten wpływ za niewielki.
- Największe znaczenie we wspieraniu innowacyjności i przedsiębiorczości w regionie powinny mieć organy samorządu terytorialnego, następnie instytucje otoczenia biznesu i szkoły wyższe, jednak dla znacznej części respondentów (szczególnie w województwie warmińsko-mazurskim) istotną okazała się także administracja rządowa.
- Ulgi inwestycyjne są najbardziej pożądanym działaniem wspierającym innowacyjność w regionie, zadziwiająco mało respondentów wskazało na pozyskiwanie kapitału zagranicznego oraz rozwijanie infrastruktury technicznej.

Literatura

- Chądzyński J., Nowakowska A., Przygodzki Z., *Region i jego rozwój w warunkach globalizacji*, Wyd. CeDeWu, Warszawa 2007.
- Drucker P., *Innowacje i przedsiębiorczość. Praktyka i zasady*, PWE, Warszawa 1992.
- Gorzela G. (red.), *Polska regionalna i lokalna w świetle badań EUROREG-u*, Wyd. Naukowe Scholar, Warszawa 2007.
- Gromada G., Matusiak M., Nowak M. (red.), *Innowacje i przedsiębiorczość dla przyszłości*, SOIPP, Łódź 2006.
- Innovation Union Scoreboard 2010. The innovation union's performance scoreboard for research and innovation*, Pro Inno Europe, Inno-Metrics, February 2012.
- Innowacyjność 2010*, PARP, Warszawa 2010.
- Marciniak S., *Innowacje i rozwój gospodarczy*, Ośrodek Nauk Społecznych Politechniki Warszawskiej, Warszawa 1997.
- Matusiak K. B., Guliński J. (red.), *Rekomendacje zmian w polskim systemie transferu technologii i komercjalizacji wiedzy*, PARP, Warszawa 2010.
- Okoń-Horodyńska E., *Narodowy System Innowacji w Polsce*, Wyd. Uczelniane Akademii Ekonomicznej w Katowicach, Katowice 1998.
- Płowiec U. (red.), *Innowacyjna Polska w Europie 2020. Szanse i zagrożenia trwałego wzrostu*, PWE, Warszawa 2010.
- Pomykało W. (red.), *Encyklopedia biznesu*, t. I, Fundacja Innowacje, Warszawa 1995.
- Regional Innovation Scoreboard (RIS) 2009*, Pro Inno Europe, Inno-Metrics, December 2009.
- Skawińska E., Zalewski R.I., *Klaster biznesowe w rozwoju konkurencyjności i innowacyjności regionów. Świat – Europa – Polska*, PWE, Warszawa 2009.

**SELECTED ASPECTS OF INNOVATIVENESS IMPROVEMENT
IN THE OPINION OF THE INHABITANTS
OF KUJAWSKO-POMORSKIE
AND WARMIŃSKO-MAZURSKIE VOIVODESHIPS**

Summary: Innovativeness of a region is an important development factor that supports the improvement of the economy and standard of life of region's inhabitants. The results of the European innovation scoreboards show that most Polish voivodeships are characterized by the weakest innovativeness among the EU regions. The article presents the results of questionnaire research conducted among the inhabitants of two Polish voivodeships on their understanding of the innovativeness, identification of its influence on development processes in a region and subjects and action important for its improvement. It is a study on attitudes towards innovation implementation of the employees of enterprises, public bodies and other organizations.

Keywords: innovativeness of the region, regional development, questionnaire research.